

Výroční zpráva za rok 2014

Činnost Obce překladatelů (OP) řídil v r. 2014 dvanáctičlenný **výbor** ve složení:

Helena Beguivinová
Veronika ter Harmsel Havlíková
Anežka Charvátová
Václav Jamek
Petr Kitzler
Kateřina Klabanová
Alena Lhotová (místopředsedkyně)
Hana Linhartová (předsedkyně)
Olga Lomová
Jan Seidl
Blanka Stárková
Ladislav Šenkyřík

Chod sekretariátu zajišťovala: Jarmila Zelenková

Práce výboru i sekretariátu proběhla v loňském roce hladce a tradičně na vysoké odborné úrovni. Činnost naší profesní obce v uplynulém roce shrnujeme v následujících kapitolách:

I. Propagace kvality literárního překladu

Obec překladatelů se po celou dobu svého trvání snaží o zvyšování kvality literárního překladu. Jednak oceněním náročných a kvalifikovaných překladů, jednak poukázáním na překlady špatné, provedené neprofesionálně, bez úcty k originálu a k českému jazyku. Ustanovila proto několik porot celoročně posuzujících úroveň převodů zahraničních beletristických titulů do češtiny. Propagace kvality literárního překladu se soustředí okolo tří hlavních literárně-překladatelských akcí, které vrcholí ve třech různých obdobích roku a jejichž obsah je navzájem propojen tak, aby v rámci kritiky překladu obsáhly široké spektrum překladatelských výkonů od těch nejlepších přes ty nejhorší až po podporu počínů mladých a začínajících adeptů naší profese.

> Cena Josefa Jungmanna za nejlepší překlad uplynulého roku

Na tuto cenu je každoročně nominováno 80 – 100 titulů, z nichž porota vybírá mimořádně hodnotné překlady významných literárních děl. Srovnává český text zevrubně s originálem, zvažuje způsoby řešení, pro něž se překladatel daného textu rozhodl, hodnotí výsledný text nejen z hlediska jazykového, všímá si i překladatelových znalostí reálií, jeho schopnosti vybrat pro překlad odpovídající jazykovou vrstvu. Nejvýraznější překladatelský počin pak oceňuje udělením Ceny Josefa Jungmanna, dalším mimořádným překladům uděluje tvůrčí ocenění. Cena Josefa Jungmanna a další ocenění jsou udělovány již od roku 1991 vždy kolem 30. září u příležitosti svátku sv. Jeronýma, patrona překladatelů. Výsledky Ceny Josefa Jungmanna i rozhovory s oceněnými jsou uveřejňovány v celostátních médiích, odborném tisku i na webových stránkách OP, které uvádějí i písemná odůvodnění rozhodnutí poroty.

Slavnostní vyhlášení 23. ročníku proběhlo v Goethe Institutu v Praze 2. října 2014. Nezávislá porota ve složení Václav Jamek (předseda), Jarmila Emmerová, Dagmar Hartlová, Božena Koseková a Jiří Našinec se rozhodla ocenit tyto překladatele:

Jungmannovu cenu získal **Robert Svoboda** za překlad z maďarštiny románu *Harmonia caelestis* od Pétera Esterházyho. Mimořádnou tvůrčí odměnu obdržely **Anna Kareninová** za překlad z angličtiny díla *Cantos II* Ezry Pounda a **Michaela Jacobsenová** za překlad z němčiny románu *Ze života fauna* od Arna Schmidta.

Tvůrčí odměnu obdrželi **Petra Diestlerová** za překlad z angličtiny románu *Tisíc podzimů Jacoba de Zoeta* od Davida Mitchella, **Lada Hazaiová** za překlad ze španělštiny románu *35 mrtvých* od Sergia Álvareze, **Alice Hyrmanová McElveen** za překlad z angličtiny románu *Pole* od Kevina Mahera, **Hana Kulišanová** za překlad z nizozemštiny románu *Nahoře je ticho* od Gerbranda Bakker, **Radek Malý** za překlad z němčiny výboru básní R. M. Rilka *V cizím parku* a **Danuše Navrátilová** za překlad z francouzštiny románu *Francouzské umění válečné* od Alexise Jenniho. Prémii Tomáše Hrácha získala **Martina Knápková** za překlad z angličtiny románu *Megasmutná pravdivá lovestory* od Garyho Shteyngarta.

> Anticena Skřipec za nejhorší překlad

Na základě upozornění kolegů i širší odborné veřejnosti na nekvalitní překlady posuzuje porota odstrašující příklady textů po všech stránkách nezvládnutých. Porota vedle toho pranýřuje i porušování Autorského zákona, k němuž v posledních letech dochází formou neoprávněného

nakládání s autorskými díly. Výsledky Skřípce jsou prezentovány tradičně na jarním Světu knihy v Praze. Ohlas v médiích i u publika je značný.

Loňská porota Obce překladatelů ve složení Jiří Hanuš, Jan Jeništa, Jan Seidl a Vratislav Slezák posoudila doporučení a návrhy, které byly Obci překladatelů zaslány, a 16. května 2014 udělila překladatelskou anticenu Skřípec za uplynulý rok, s přihlédnutím k titulům vydaným v posledních pěti letech, rovným dílem Martině Černé a Petru Polákovi.

Martině Černé za překlady několika divadelních her argentinských dramatiků Rafaela Spregelburda a Eduarda Pavlovského. Český překlad her Rafaela Spregelburda *Nechutenství, Skromnost, Hloupost* a *Panika* obsažený v cyklu Heptalogie Hieronyma Bosche, kde jsou zbylé tři hry přeloženy do slovenštiny (vydaly společně Drewo a srd, Občianske združenie Vlna a Transteatral, o. s., v Bratislavě a Praze v roce 2009), je postižen překladatelčinou nepozorností k textu, zjevnou nedbalostí a častým nepochopením dramatické situace, z nichž vyvěrají četné významové posuny a stylistická pochybení. Překlad patrně neprošel žádnou redakcí a v této podobě mimo jiné podstatně ztěžuje interpretaci dotčených her. Totéž platí pro překlad hry Eduarda Pavlovského *Maska* (vydal Transteatral, o. s., v Praze v roce 2010).

Petru Polákovi za plagiát starších překladů klasických děl Charlotte Brontëové a Roberta E. Howarda. Vydání románu Charlotte Brontëové *Jana Eyrová* a souboru *Meč s fénixem a jiné povídky* Roberta E. Howarda v edici Omega nakladatelství Dobrovský, s.r.o., z roku 2013, pod nimiž je jako překladatel podepsán Petr Polák, plagují starší překlady. V prvním případě se obětí plagiátu stal překlad Jarmily Fastrové pořízený v 50. letech, v druhém překlad Jana Kantůrka z 90. let. Z porovnání příslušných překladů vysvítá, že rozsáhlé pasáže jsou s několika redakčními zásahy prostě opsány. I ty části, které se na první pohled jeví odlišně, většinou kopírují větnou strukturu staršího překladu a liší se spíše v lexikální rovině.

> Soutěž Jiřího Levého pro mladé a začínající překladatele

Ve snaze zachovat a zvyšovat tradičně vysokou úroveň kvality českého překladu se OP věnuje profesnímu růstu nastupující generace překladatelů, pořádá proto Soutěž Jiřího Levého pro mladé a začínající překladatele beletrie. Anonymně zaslané příspěvky hodnotí opět kvalifikovaní překladatelé. V roce 2014 proběhl již 22. ročník soutěže, tentokrát v kategoriích umělecká próza, poezie, kritika a teorie překladu. Soutěže se jako obvykle zúčastnilo kolem 60ti zájemců. Výsledky soutěže byly vyhlášeny 19. června 2014 v prostorách Divadla Na prádle v Praze. V odborné porotě pod vedením Anežky Charvátové (romanistky) zasedal Ladislav Šenkyřík (angl.), Kateřina Klabanová (angl., něm.) a Michaela

Jacobsenová (něm.); s nimi externě spolupracovali odborníci na další jazyky zastoupené v soutěži, kteří zpracovali posudky.

Porota udělila následující ceny v kategorii poezie:

1. cena: **Michal Ctibor** (Vergilius: čtyři ukázky z Aeneidy; latina)
 2. cena: **Jaromír Andryšek** (básně z Baudelairových Květů zla; fr.)
- čestné uznání: **Johana Eliášová** (Samuel T. Coleridge: Dejection: An Ode; angličtina).

V oblasti prózy rozhodla porota takto:

1. cena: NEUDĚLENA
 2. cena: **Nikol Dorožalová** (Jonathan Coe: The Terrible Privacy of Maxwell Sim; angličtina)
 2. cena: **Zbyněk Rohlík** (Ruth Schweikertová: povídka „Zabít“; němčina)
 3. cena: **Michaela Legátová** (Jeremy Dyson: Coué; angličtina)
 3. cena: **Lenka Malinová** (Julio Llamazares, Žlutý déšť; španělština)
 3. cena: **Zuzana Hildenbrand** (Philippe Claudel, Parfums; francouzština)
- čestné uznání: **Romana Holomčíková** (Vytautas V. Landsbergis: Okronoskovy prihody; litevština)
- čestné uznání: **Erika Kastnerová** (Ljudmila Petruševská: Noční interval; ruština)
- čestné uznání: **Pavel Pilch** (Vlado Bulić: Putovanje u srce hrvatskoga sna; charvátština)
- čestné uznání: **Lucie Škrdllová** (Rosa Monterová: povídky ze sbírky Amantes y enemigos; španělština)

II. Odborné dílny a semináře pro mladé překladatele

Mladí a začínající překladatelé se s překladem beletrie setkávají při studiu na filologických oborech jen výběrově a okrajově. Obec překladatelů proto pro zájemce pořádá další vzdělávání a konkrétní práci s textem. První okruh zájemců se formuje kolem Soutěže Jiřího Levého, odborní posuzovatelé pro ně uspořádali seminář, na němž se individuálně věnovali práci jednotlivých soutěžících, rozebrali jejich konkrétní překlady, upozornili je na nepřesnosti, chyby, nedostatky a samozřejmě i na zdařilá řešení, to vše na základě obecné teorie překladu. Pro adepty překladatelství to bývá velké povzbuzení a důležitá zpětná vazba.

Na seminář k soutěži Jiřího Levého logicky navazují překladatelské dílny. Ukazuje se, že řada mladých zájemců o překlad beletrie velmi oceňuje jednorázové setkání se zkušenými kolegy, má však zájem o soustavnou práci s nimi. Další studenti se hlásí na základě inzerce na našich webových stránkách, kde naleznou i informaci, jak se do kurzu zaregistrovat. Ve chvíli, kdy se zaregistrují alespoň 4 studenti z jednoho oboru a OP se dohodne s příslušným jazykovým lektorem, dílnu otvíráme.

Na jaře roku 2014 jsme uspořádali semestrální překladatelskou dílnu z **němčiny** pod vedením Kateřiny Klabanové a **angličtiny** pod vedením Pavly Horákové, kterou v poslední třetině střídal Richard Podaný. Během léta jsme připravili dílnu pro překladatele z **francouzštiny**. Přípravy se ujala Helena Beguivinová a na podzim pak dílnu vedla Alena Lhotová. Přibližně ve stejnou dobu připravila a vedla Kateřina Klabanová i **anglickou dílnu pro pokročilé**. V současné chvíli se připravuje opět kurz germanistický, kterým otevřeme po novém roce další ročník dílen.

III. Zviditelnění literárního překladatele

Tak jak se z obecného povědomí všeobecně vytrácí pojem o tvůrčí činnosti a o tom, co přesně znamená duševní vlastnictví, je i **postava literárního překladatele stále méně viditelná**. Je absurditou doby, že ačkoliv webové stránky ve virtuálním prostoru jsou nekonečné a v rozhlase i televizi se rozšířilo množství kanálů, které na posluchače a diváky neustále chrlí nové a nové informace, uvedení jména překladatele pod díla, z nichž je v médiích citováno, se stále častěji „zapomíná“ uvádět. A to přesto, že je tato povinnost uvedena v autorském zákoně.

Obec překladatelů chce na tuto povinnost veřejnost

- ❖ **upozorňovat**, stejně tak jako je jejím záměrem
- ❖ **pomoci čtenářům orientovat se v překladové literatuře**. K této činnosti patří i
- ❖ **sbírání a třídění dat i aktuální bibliografické údaje**, jakož i
- ❖ **průběžná aktualizace databáze českého překladu na webových stránkách OP**. Je to mravenčí práce vyžadující systematičnost a zároveň čilý kontakt s členstvem OP, neboť si uvědomujeme, že v dnešní moderní informační společnosti je nabídka systematicky utříděných a spolehlivých dat pro odbornou i laickou veřejnost nepostradatelná. Kolegovi Janu Seidlovi se podařilo v loňském aktualizovat mnoho desítek hesel.

Seznámit veřejnost s prací překladatele se snažíme i

- ❖ **pořádáním výstav**, na nichž propagujeme práci nejlepších překladatelů uplynulého roku. Sezónu jsme zahájili na **Světě knihy v květnu 2014**, kde jsme již tradičně instalovali skříňovou vitrínu OP v centrální hale na Výstavišti a představili v ní nositele Státní ceny za překlad uplynulého roku a laureáta Ceny Josefa Jungmanna za překlad – prostřednictvím fotografií a přeloženého díla. Dále jsme pozornosti zájemců nabídli kolekci knih, které prošly prvním čtením odborné překladatelské poroty. Ta v září vyhlašuje nového laureát Ceny Josefa Jungmanna za nejlepší překlad roku. Nositele Státní ceny za překlad, nového nositele Ceny JJ, nositele mimořádných tvůrčích odměn a tvůrčích odměn jsme pak představili na **podzimním knižním veletrhu v Havlíčkově Brodě**. Tyto

výstavy významným způsobem propagují kvalitní překladovou literaturu, upozorňují veřejnost na práci překladatele, která je integrální součástí textu a jejíž kvalita zásadně přispívá ke kladnému čtenářskému ohlasu původního díla.

V roce 2014 jsme prostřednictvím DILIA a její kolektivní správy autorských práv vstoupili do náročného **jednání s Národní knihovnou**, jejíž databáze, jak jsme zjistili, vykazuje značné nedostatky: u řady děl není uvedeno jméno překladatele, což je v rozporu s ustanoveními Autorského zákona. Vedení NK se k problému postavilo vstřícně, konkrétní výsledky však bohužel nejsou patrné, a tak na leden 2015 a následující měsíce plánujeme další kolo jednání.

IV. Účast v porotách

Obec překladatelů deleguje ze svých řad do porot významných překladatelských porot své zástupce. V r. 2014 to byli

Státní cena za překladatelské dílo: Jiří Pelán, Tomáš Dimter, Jiří Josek

Magnesia Litera: Hedvika Vydrová, Alena Lhotová, Jiří Rambousek, Olga Uličná, Michaela Jacobsenová

Slovník roku: Petr Kitzler

Zlatá stuha: Ladislav Šenkyřík

V. Bulletin, webové stránky a facebook OP, styk s odbornou veřejností

V r. 2014 OP vydala tiskem šest čísel svého pravidelného bulletinu. Jde o interní dvouměsíčník Zprávy, v němž naše členy informujeme o zajímavých událostech a akcích ze světa literárního překladu doma i ve světě. V mezidobí komunikujeme s našimi členy, odbornou i širší veřejností na průběžně aktualizovaných webových stránkách Obce překladatelů a na facebooku (viz www.obecprekladatelu.cz).

Kromě toho zajišťuje výbor obce poradenskou činnost. S problémy a dotazy týkajícími se zejména smluvních a honorářových otázek se na nás obrazejí nejenom členové, ale i nečlenové, širší odborná veřejnost, nakladatelé, novináři aj.

Hana Linhartová, předsedkyně Obce překladatelů
V Praze 22.1.2015